

Sobre Dino Buzzati, un dels clàssics italians del segle XX

Podrir-se en un fortí

Empúries ha reeditat la que potser és la millor novel·la de l'autor italià Dino Buzzati, 'El desert els tàrtars', traduïda per Rosa M. Pujol i Mercè Senabre • L'obra ens remet a Kafka, però més trist • Lluís-Anton Baulenas

Vet aquí un llibre malencònic que aconsegueix moltes més coses de les que probablement pretenia el seu autor, l'italià Dino Buzzati (1906-1972). L'argument és ben simple: explica la història d'una antiga fortalesa de frontera a través de la vivència d'un dels seus oficials, acabat d'incorporar. S'hi espera una invasió que mai no arriba, enmig d'un ambient de desolació i avoriment. No hi passa mai res i, alhora, tot són males premonicions. El resultat és ben complex, tanmateix. *El desert dels tàrtars*, escrita poc temps després de començar la Segona Guerra Mundial, podria entendre's com una mena de faula antibèlica. Vet aquí la misèria militar: soldats que cremen la vida en un punt militar fronterer, que se'ls cruspex de viu en viu, esperant que passin coses, les que siguin. Sàtira del soldat i de la milícia: no serveixen per a res i, a més, viuen reclusos, com a il·luminats, en forteses com la de la novel·la, observant dia rere dia la possible aparició de l'enemic, enllà d'una erma terra de ningú que al-

guna persona, en algun moment, havia batejat amb el nom d'*El desert dels tàrtars*. És dur estudiar i formar-te per matar, per defensar pàtries, etcètera i que no passi mai res. La gent, a Espanya, n'era ben conscient, fa pocs anys: militarots que, després de desfegar-se en una Guerra Civil, van haver de passar anys i panys inactius. Cosa que els obligava, gairebé sense remei, a realitzar-se combatent enemics interiors.

El soldat inactiu, segons Buzzati, es torna boig. Bé, acceptem-ho. Però a partir d'aquí, la novel·la entra en una mena d'absurd, una mena d'irrealitat gairebé kafkiana. De fet, recordem que en *El castell*, escrita entre el 1911 i el 1914, Kafka ens parla també de la frustració individual, enmig d'una col·lectivitat destructiva plena de desídia. A més, el protagonista és un topògraf que, com l'oficial d'*El desert dels tàrtars*, abandona casa seva per anar a treballar a un lloc inhòspit, on la seva feina no és necessària. El protagonista de Kafka intenta conèixer què passa. Els soldats de la fortalesa de

S'ha reeditat una novel·la emblemàtica de Buzzati. ARXIU

Buzzati, reclusos, incapaços de sortir-ne, sempre hi tornen, com si fos l'úter matern. Dins la fortalesa, la seva vida té sentit... encara que no hi facin res. I aquests soldats, en especial el prota-

gonista, que hi entra, jove, per estar-s'hi quatre mesos i s'hi passa trenta anys, acaben per fer-nos molta pena. I atenció, no se'ns fan gaire diferents dels civils que apareixen per la novel·la, gent

El soldat inactiu, segons Buzzati, es torna boig. Bé, acceptem-ho

difuminada i sense personalitat, reclosa en un altre úter matern: la vila, que, com la fortalesa, protegeix a condició que no te'n vagis i que l'acceptis tal com és. Els habitants de la fortalesa són uns desgraciats que es van fent vells perduts en un mar d'ineficàcia administrativa i burocràtica, i per als quals la més mínima anècdota agafa valor d'esdeveniment.

Sens dubte, a Buzzati no li agradaven els militars, i en *El desert dels tàrtars* se li nota i força, a través dels seus dies i nits inacabables a la fortalesa, el cicle de la natura que els soldats observen impassibles (ara torna a fer fred, ara torna a nevar, ara torna la primavera...), la normativa inexcusable, les contrasenyes estúpides que et poden costar la vida...

Dino Buzzati és un dels grans escriptors italians del segle XX, i *El desert dels tàrtars*, la seva millor novel·la, complaurà els amants de Kafka. És Kafka passat per la ineficàcia de l'administració militar italiana i pel sentiment de la precarietat dels pobles mediterranis, és a dir, igual d'absurd, però menys metafísic. Per tant, molt més terrenal i trist.

Pau Dito
Tubau

La temptació del desert

Feia més de vint anys que no es reeditava aquesta emblemàtica novel·la de l'italià Dino Buzzati, un dels clàssics de les lletres italianes de la primera meitat del segle XX, sobre un oficial que en comptes de marxar de casa a veure món se'n va a viure'l a la Fortalesa Bastiani, un lloc allunyat i perdut del regne que limita amb el desert de la pedra i de la terra seca com a metàfora de la seva condició fantasmagòrica, de frontera morta que ha passat de ser un lloc d'honor a una mena de càstig.

Els paral·lelismes amb el Kafka de la renúncia irònica a la vida hi són evidents, sobretot perquè el mateix Buz-

zati hi estava obsedit, però el personatge té altres precedents de fons, com ara el Hamlet de la inacció i del dubte metafísic, previ al terribastall de la venjança i de la lluita pel poder, a més dels mites de la vida dels eremites que recorren la història de la majoria d'esglésies —el paral·lelisme entre els monjos i els homes de caserna, sobretot quan la caserna és un destacament que no entra mai en combat, són prou coneguts—; però la perícia i la gràcia de la història d'aquest bon home és que el veiem passar per tots els estats d'ànim al llarg d'una vida.

El protagonista de Buzzati ho abandona gairebé tot, en ser enviat a la fortalesa: la fa-

mília, els amics, la possible futura muller i les ambicions militars, fins a condemnar-se a poc a poc a l'exili respecte al passat i a la reclusió en un lloc que limita amb el no-res, la llegenda i la inexistència, però entre peripècia i peripècia el veiem passar per tots els estats vitals d'aquesta mena de postura: l'acceptació de la realitat com a fatal, la resistència a emmotillar-s'hi, les ganes de fugir-ne, la submissió a l'embruix del costum, etcètera, diverses anècdotes que el fan oscil·lar, dubtar i diferir un cop i un altre la decisió de deixar la fortalesa mentre passen els dies, els mesos i els anys, i la vida se'n va.

La postura de Buzzati amb el seu antiheroi és en general

La postura de Dino Buzzati amb el seu antiheroi és en general de renúncia

de renúncia, no només quan es revolta esporàdicament contra les injustícies de la milícia que l'atrapen a la fortalesa, fins a acabar passant per l'adreçador del consentiment després dels atacs de ràbia, sinó també i sobretot respecte a l'absència de resposta a la pregunta sobre la fugida irreparable del temps, que al capdavall sembla exigir-li una actitud d'indiferència cap a les coses o una negació a l'hora d'actuar i assumir les transaccions del bé i el mal, atesa la infinita vanitat de tot. Els personatges secundaris i l'entramat de la prosa hi col·laboren amb mestria. La sequedat i la malenconia lleugera de l'italià de Buzzati no fan sinó confirmar-ho. Un clàssic viu.